

УДК 339.727.3:340(477)

Г.Г. Єрко,
здобувач ДНДІ МВС України

ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Стаття присвячена дослідженню поняття державної фінансової підтримки. Шляхом аналізу дефініцій “підтримка”, “допомога”, “державна фінансова підтримка”, які сформульовані у чинному законодавстві на науковій літературі, автор формулює власне визначення поняття державної фінансової підтримки.

Ключові слова: державна фінансова підтримка, поняття, підтримка, допомога, суб’єкти надання підтримки, мета надання державної фінансової підтримки.

Стаття посвящена исследованию понятия государственной финансовой поддержки. Путем анализа дефиниций “поддержка”, “помощь”, “государственная финансовая поддержка”, которые сформулированы в действующем законодательстве и научной литературе, автор формулирует собственное определение понятия государственной финансовой поддержки.

Ключевые слова: государственная финансовая поддержка, понятие, поддержка, помощь, субъекты оказания поддержки, цель предоставления государственной финансовой поддержки.

Paper is devoted to the study of the concept of the state financial support. By analyzing the definitions of “support”, “aid”, “state financial support”, which is formulated in the legislation and the scientific literature, the author formulates his own definition of public financial support.

Keywords: state financial support, concept, support, help, subjects of the support, goal of providing the state financial support.

Значення державної фінансової підтримки важко переоцінити, адже саме від неї залежить успіх ринкових перетворень та реалізація сектора національної економіки. У світлі цього окремого значення набуває визначення поняття державної фінансової підтримки, оскільки без розуміння його суті не можливо перейти до дослідження засобів державної фінансової підтримки, суб’єктів її отримання тощо. Розкриття поняття державної фінансової підтримки є можливим шляхом виявлення суттєвих ознак, без яких така підтримка не може існувати і які виражають її природу, відрізняють їх від інших видів державної підтримки та державної допомоги. Як слушно зауважують деякі науковці, нечіткість визначення категоріального апарату породжує розмитість і низьку продуктивність численних загальнодержавних і регіональних програм сприяння розвитку підприємництва [1, с. 3].

Чинне законодавство України, яке присвячено питанням державної фінансової підтримки суб’єктів господарювання, зокрема Господарський кодекс України (далі – ГК України) [2], Указ Президента “Про державну підтримку малого підприємництва” від 12.05.1998 № 456/98 [3], Закон України “Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні” від 22.03.2012 № 4618-VI [4], Закон України “Про державну підтримку суднобудівної промисловості України” від 18.11.1999 № 1242-XIV [5], Закон України “Про державну допомогу суб’єктам господарювання” від 01.07.2014 № 1555-VII [6] та ін. не містять визначення поняття державної фінансової підтримки.

Теоретичні питання щодо державної підтримки є предметом наукового дослідження переважно представників економічних наук та наук з державного управління, таких як: Н.І. Галан, І.В. Комарова, Я.Р. Ярема та ін. Правове забезпечення державної підтримки розглядалося у роботах В.І. Курила, І.П. Сафонова, І.В. Труш, однак теоретичні аспекти саме державної фінансової підтримки залишаються мало дослідженими у сучасній вітчизняній доктрині.

Вищевикладене вказує на актуальність заявленої теми дослідження, *метою якої є обґрунтування пропозицій щодо уточнення поняття державна фінансова підтримка.*

Поняття державної фінансової підтримки закріплено в чинному законодавстві опосередковано. Зокрема, зі змісту ст. 16 ГК України вбачається можливість надання державної підтримки як на виробництво життєво важливих продуктів харчування, виробництво життєво важливих лікарських препаратів та засобів реабілітації інвалідів, на імпорتنі закупівлі окремих товарів, послуги транспорту, що забезпечують соціально важливі перевезення, так і суб'єктам господарювання, що опинилися у критичній соціально-економічній або екологічній ситуації, з метою фінансування капітальних вкладень на рівні, необхідному для підтримання їх діяльності, на цілі технічного розвитку, що дають значний економічний ефект, а також в інших випадках, передбачених законом.

Вважаємо, що зміст цієї статті свідчить про змішування законодавцем термінів “допомога” і “підтримка”, адже передбачає надання підтримки суб'єктам господарювання, що опинилися у критичній соціально-економічній тощо. Більш того, перелік випадків надання державної підтримки є відкритим.

Поряд з цим, про “допомогу” йдеться в ст. 26 ГК України, де говориться про можливість обмеження конкуренції шляхом надання допомоги певним суб'єктам.

Аналіз Закону України “Про державну допомогу суб'єктам господарювання” від 01.07.2014 № 1555-VII, окремі положення якого набули чинності 03.08.2014 також свідчить про змішування законодавцем термінів “допомога” та “підтримка”. Так, відповідно до ст. 1 цього Закону, державна допомога суб'єктам господарювання визначається як підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності. Статтею 3 цього Закону визначено, що дія Закону поширюється на будь-яку підтримку суб'єктів господарювання надавачами державної допомоги за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів для виробництва товарів або провадження окремих видів господарської діяльності, крім випадків, передбачених частиною другою цієї статті.

Крім вказаного недоліку редакції цієї статті, слід визнати недоречним окреслення державної допомоги як такої, що спотворює конкуренцію або загрожує спотворенням економічної конкуренції, адже ч. 2 ст. 15 Закону України “Про захист економічної конкуренції” від 11.01.2001 № 2210, надання окремим суб'єктам господарювання або групам суб'єктів господарювання пільг чи інших переваг, які ставлять їх у привілейоване становище стосовно конкурентів, що призводить або може призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції, визнає антиконкурентними діями органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю [7]. У зв'язку з цим, згадка про такі дії у визначенні поняття “державна допомога суб'єктам господарювання” є недоречною. Більш того, надання такої допомоги не у будь-якому разі може спотворити або створити загрозу спотворенню економічної конкуренції.

У ст. 16 Закону України “Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні” від 22.03.2012 № 4618-VI *закріплено тільки види державної фінансової підтримки підприємства, а саме:* часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб’єктів малого і середнього підприємництва; часткова компенсація лізингових, факторингових платежів та платежів за користування гарантіями; надання гарантії та поруки за кредитами суб’єктів малого і середнього підприємництва; надання кредитів, у тому числі мікrokредитів, для започаткування і ведення власної справи; надання позик на придбання і впровадження нових технологій; компенсація видатків на розвиток кооперації між суб’єктами малого і середнього підприємництва та великими підприємствами; фінансова підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій; інші види не забороненої законодавством фінансової державної підтримки.

Отже, законодавець оперує терміном “державна фінансова підтримка”, при цьому не надає його визначення, а подекуди й змішує його з терміном “державна допомога”. Для з’ясування сутності термінів “допомога” та “підтримка” звернемося до тлумачних словників.

Зокрема, термін “допомога” визначається у тлумачному словнику як сприяння, підтримка в чому-небудь [8, с. 590], а термін “підтримка” визначається як те, що зберігає чию-небудь життєдіяльність, підкріплює, зміцнює кого-небудь [9, с. 669].

Співавтори проекту “Гармонізація системи державних закупівель України зі стандартами ЄС” у Звіті про результати дослідження державної підтримки суб’єктів господарювання в Україні дійшли висновку, що термін “державна підтримка” є більш загальним поняттям та охоплює будь-які форми державної підтримки суб’єктів господарювання, у той час як власне поняття “державна допомога” охоплюється концепцією державної підтримки як один з її різновидів. Належність того чи іншого заходу підтримки суб’єктів господарювання до категорії державної допомоги визначається виключно на підставі відповідної оцінки, що проводиться згідно із Законом та постановою офіційного рішення Антимонопольного комітету України [10].

З такою позицією правників важко погодитись, адже мета надання державної допомоги є відмінною від мети надання державної підтримки, що виключає розгляд державної допомоги як різновиду державної підтримки.

Думки вчених щодо змісту термінів “підтримка” та “допомога” різняться. Зокрема, одні вчені ці терміни отожднюють, інші вчені – вбачають між ними різницю.

Відстоюючи першу позицію, С.К. Реверчук стверджує, що поняття підтримка слід тлумачити однозначно: “це – допомога. А форма прояву допомоги може бути вирішена по-різному, зокрема через заохочення, сприяння, стимулювання, підготовку, забезпечення, удосконалення, надання, створення тощо” [11, с. 107].

В. Орлова розглядає державну підтримку малого бізнесу як “надання допомоги малим підприємствам у їх діяльності, спрямованої на подолання труднощів, іманентних цьому різновиду підприємництва, а також сприяння у вирішенні специфічних проблем, що виникають” [12, с. 171].

Науковці, які займають позицію про наявності відмінності між термінами “допомога” та “підтримка”, наводять свої обґрунтування. Так, В.М. Бабко вважає, що допомогу не можна вважати синонімом підтримки, оскільки, якщо остання передбачає вплив на формування еквівалентних відносин в сільському господарстві з метою забезпечення економічної рівноваги, то допомога може надаватись для ліквідації наслідків стихійних лих, різних форс-мажорних обставин, а

також асоціюється із соціальною допомогою (матеріальна допомога тощо) [13, с. 80].

Г.В. Беспяхотний та Л.А. Кошолкін стверджують, що словосполучення “державна допомога” більш доречно застосовувати в соціальній сфері, тобто, коли мова йде про державну допомогу ветеранам, малозабезпеченим верствам населення, особам, які постраждали від стихійних лих і т.п. Термін “державна підтримка – це змістовна сторона різних способів підтримки сільськогосподарських товаровиробників, що забезпечує їх гідне існування”. Вона здійснюється за допомогою комплексу заходів, метою яких є “забезпечення еквівалентного обміну між галуззю сільського господарства і галузями промисловості; підтримка і розвиток ресурсного та виробничого потенціалів; розвиток галузі, що розвивається, на інноваційній основі і досягненнях науково-технічного прогресу, підвищення її конкурентоспроможності” [14, с. 58].

Слід підтримати С. Авдешева та О. Ястребова, які зауважують, що в європейській практиці чітко розмежуються два поняття: “державна допомога” та “державна підтримка”. Перше поняття характеризує використання державних ресурсів для допомоги окремим підприємствам; друге поняття включає заходи, спрямовані на розвиток економіки в цілому, не створюючи привілеїв окремо взятим підприємствам (навчання та підготовка кадрів, розвиток інфраструктури, вирішення соціальних задач). Це так звані загальні заходи, що не потрапляють під заборону, оскільки вони не суперечать нормам конкуренції [15, с. 114].

Деякі науковці взагалі не вдаються до розмежування цих понять. Наприклад, зі змісту наукової роботи Т.В. Некрасової вбачається, що авторка не розмежовує терміни “державна допомога” та “державна підтримка”, визначаючи, що державна допомога суб’єктам господарювання є сукупністю фінансових, організаційних або правових засобів, що надаються суб’єктам господарювання спеціально уповноваженими органами державної влади або місцевого самоврядування з метою досягнення відповідних економічних та соціальних цілей, а також забезпечення сталого розвитку економічної та/або соціальної сфери [16, с. 4]. *Можна говорити про те, що Т.В. Некрасовою у дефініції “державної допомоги суб’єктам господарювання” визначена сутність державної підтримки, адже у дефініції йдеться про забезпечення сталого розвитку держави тощо.*

Отже, змістовне навантаження термінів “підтримка” та “допомога” є подібним, проте не позбавлено відмінностей. Вважаємо, що державна допомога спрямована на ліквідацію негативних наслідків діяльності суб’єктів господарювання, а державна підтримка спрямована передусім на створення умов для ефективної діяльності суб’єктів господарювання, уникнення труднощів, негативних (катастрофічних) наслідків його діяльності, тобто недопущення такої ситуації, коли суб’єкт буде мати потребу у допомозі.

Термінологічне визначення “державної фінансової підтримки” у літературі майже відсутнє. Зокрема, у “Фінансово-економічному словнику” під фінансовою підтримкою розуміють підтримку суб’єктів господарювання, окремих адміністративно-територіальних одиниць, яка полягає у субсидуванні, пільговому кредитуванні, заниженні вартості отримуваних ними ресурсів [17, с. 410].

Вважаємо таке визначення невдалим, адже воно не розкриває всієї суті цього поняття, визначення підтримки надається через той самий термін.

На думку Ю.М. Воробйова, державна фінансова підтримка малих підприємств – це сукупність принципів, методів і механізмів прямої фінансової допомоги органами державної влади та місцевого самоврядування малим підприємствам та фізичним особам-підприємцям у формі бюджетного фінансування,

бюджетного кредитування та бюджетного гарантування, а також здійснення державних замовлень та дольової участі в різних формах фінансової підтримки малих підприємств [18, с. 22].

Важко погодитись з таким визначенням, адже з його змісту вбачається, що автор ототожнює терміни “підтримка” та “допомога”.

Аналіз наукової літератури за темою дослідження дає право стверджувати, що здебільшого вчені приділяють увагу визначенню поняття “державна підтримка”.

Заслугує на увагу думка З.С. Варналій, який під державною підтримкою розуміє, з одного боку, державне регулювання цього сектору економіки, що передбачає насамперед свідоме формування державними структурами правових, економічних та організаційних умов становлення і розвитку малого підприємництва, а, з іншого, – створення стимулів, використання матеріальних і фінансових ресурсів, які залучаються у сферу малого підприємництва на пільгових засадах або безоплатно [19, с. 156].

Р.В. Рудник визначає державну підтримку малого бізнесу одним із дієвих інструментів розвитку цього сектору економіки і реалізується за допомогою цілої низки інструментів, таких як податкові пільги, фінансово-кредитна підтримка, державні субсидії тощо” [20].

О.В. Квасниця, досліджуючи досвід *державної підтримки малого бізнесу у зарубіжних країнах*, доходить висновку, що “державна підтримка малих підприємств є систематичною, динамічною, плановою і комплексною діяльністю держави, спрямованою на забезпечення стратегічного розвитку малих підприємств, шляхом пошуку креативних ідей щодо сприяння розвитку малих підприємств шляхом постійного удосконалення видів, форм і методів державної підтримки” [21, с. 178].

С.С. Алексєєв визначає державну підтримку малого бізнесу як комплекс заходів держави, спрямованих на створення сприятливих умов підприємницької діяльності за допомогою податкової, фінансово-кредитної, інноваційної, кадрової політики тощо. Фінансово-кредитна підтримка передбачає надання цільових субсидій, прямих і гарантованих позик, дотацій, податкових пільг і кредитів, амортизаційних пільг тощо [22, с. 250].

Важко не погодитись з думкою Б. Ломакіна, який вказує, що “державна підтримка є частиною державного регулювання економіки і означає сукупність організаційних, правових, економічних та інших заходів впливу на розвиток господарської діяльності та вирішення соціальних проблем” [23, с. 37].

І.В. Труш пропонує розглядати державну підтримку малого підприємництва як цілеспрямовану діяльність державних органів та посадових осіб щодо створення та поліпшення умов для максимальної ефективної діяльності та розвитку малого підприємництва [24, с. 96].

Д.В. Лічак стверджує, що державна підтримка це сукупність економічних, організаційних та правових механізмів, завдяки яким суб’єктам господарювання надається державою через інфраструктуру підтримки суб’єктів господарювання необхідне сприяння фінансового, організаційного, інформаційного та матеріально-технічного характеру з метою створення умов для формування і розвитку суб’єктів господарювання у різних галузях народного господарства [25, с. 410].

Д.Ю. Самигін уточнює, що державна підтримка – це сукупність заходів, що встановлюються державою з метою активного впливу на розвиток [26, с. 14].

На думку Н.А. Азьмука, державна підтримка – це, з одного боку, державне регулювання певного сектору економіки, що передбачає формування державними структурами відповідних умов становлення й розвитку малого підприємництва,

а з іншого – створення стимулів, використання матеріальних і фінансових ресурсів, які залучаються до сфери малого бізнесу на пільгових засадах [27, с. 146].

Узагальнюючи підходи вчених щодо визначення терміну “державна підтримка”, можна констатувати наявність у науці двох підходів до визначення державної підтримки: перший підхід полягає у визначенні державної підтримки як діяльності державних органів, яка спрямована на розвиток підприємництва (Н.А. Азьмука, З.С. Варналій, І.В. Труш) або держави в цілому (О.В. Квасниця), *другий підхід трактує державну підтримку як систему державних заходів, метою яких є забезпечення розвитку держави в цілому (Д.Ю. Самигін), сприятливих умов господарської діяльності (С.С. Алексеев, Д.В. Лічак, Б. Ломакіна), вирішення соціальних проблем (Б. Ломакіна).*

Вважаємо, що розгляд державної підтримки як процесу, тобто діяльності державних органів не відповідає її сутності, оскільки підтримка, з огляду на поділ слів на частини мови, являє собою щось предметне.

Визначення поняття державної фінансової підтримки зумовлює необхідність з'ясування сутності його фінансової складової. Є очевидним, що така підтримка пов'язана з використанням фінансового активу, який у чинному законодавстві визначається як кошти, цінні папери, боргові зобов'язання та право вимоги боргу, що не віднесені до цінних паперів (ст. 1 Закону України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” від 12.07.2001 № 2664) [28]. Отже, вважаємо доцільним уточнити, що державна фінансова підтримка має бути пов'язана з наданням фінансових активів.

Враховуючи викладене, доходимо висновку, що під державною фінансовою підтримкою слід розуміти сукупність заходів, які передбачають надання на поворотній або безповоротній основі фінансових активів з метою забезпечення розвитку окремих секторів економіки та досягнення певних соціальних цілей.

Вищенаведені пропозиції доцільно викласти у ст. 16 Закону України “Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні” від 22.03.2012 № 4618-VI 87.

Запропоновані пропозиції забезпечать термінологічну ясність законодавчих термінів в Україні.

Обґрунтування пропозицій щодо суб'єктів отримання державної фінансової підтримки в Україні та напрямів її надання має стати предметом подальших наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колісник Г.М. Державна підтримка розвитку малого підприємництва в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 / Г.М. Колісник; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2007. – 20 с.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22. – Ст. 144.
3. Про державну підтримку малого підприємництва : Указ Президента від 12.05.1998 № 456/98 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 19. – Ст. 676.
4. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – № 3. – Ст. 23.
5. Про державну підтримку суднобудівної промисловості України : Закон України від 18.11.1999 № 1242-XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1998. – № 18. – Ст. 90.
6. Про державну допомогу суб'єктам господарювання : Закон України від 01.07.2014 № 1555-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 34. – Ст. 1173.
7. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 № 2210 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 12. – Ст. 64.

8. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т.: 200000 слів / уклад. В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. – К. : Аконт, 2006. – (Серія “Нові словники”). – Т. 1 : А–К., 2006. – 926 с.
9. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т.: 200000 слів / уклад. В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. – К. : Аконт, 2006. – (Серія “Нові словники”). – Т. 2 : К–П. – [Б. м.]: [б.в.], 2006. – 926 с.
10. *Хвольцлер Х.* Звіт про результати дослідження державної підтримки суб’єктів господарювання в Україні / Х. Хвольцлер, Е. Лібанова, Т. Єфименко, Я. Котляревський та ін. // Офіційний веб-сайт Проекту “Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://eupublicprocurement.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/STATE-SUPPORT-STUDY_UKR_20.04.2015.pdf.
11. *Реверчук С.К.* Анатомія малого бізнесу: інформац.-аналіт. посіб. суденту і підприємцю / С.К. Реверчук, М.І. Крупка. – Львів : Вид-во “Діалог”, 1996. – 116 с.
12. *Орлова В.О.* Основні напрями стимулювання розвитку малого бізнесу: теоретичний аспект / В.О. Орлова // Європейський вектор економічного розвитку. – 2011. – № 2(11). – С. 169–176.
13. *Бабко В.М.* Державна підтримка сільськогосподарського виробництва як чинник забезпечення його конкурентоздатності / В.М. Бабко // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 7. – С. 79–81.
14. *Беспяхотный Г.В.* Государственная поддержка сельского хозяйства (анализ действующей системы и обоснование ее изменений) / Г.В. Беспяхотный, Н.Г. Барышников, Л.А. Кошолкина – М. : Международная Федерация Шоу Дао, 2006. – 178 с.
15. *Авдешева С.* Государственная поддержка в регионах: состояние и проблемы реорганизации / С. Авдешева, О. Ястребва // Вопросы экономики. – 2001. – № 5. – С. 113–124.
16. *Некрасова Т.В.* Правове регулювання надання державної допомоги суб’єктам господарювання : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Т.В. Некрасова ; НАН України, Ін-т екон.-прав. дослідж. – Донецьк, 2009. – 18 с.
17. *Загородній А.Г.* Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк – Л. : Вид-во Нац. Ун-т “Львівська політехніка”, 2005. – 713 с.
18. *Воробйов Ю.М.* Теоретичні засади державної фінансової підтримки розвитку малих підприємств / Ю.М. Воробйов // Науковий вісник : Фінанси, банки, інвестиції – 2013 – № 4. – С. 19–27.
19. *Варналій З.С.* Мале підприємництво: основи теорії і практики / З.С. Варналій. – К. : Т-во “Знання”, КОО, 2001. – 277 с.
20. *Рудник Р.В.* Державна підтримка – запорука розвитку малого підприємництва в Україні / Рудник Р.В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/522/506>.
21. *Квасниця О.В.* Особливості державної підтримки малого бізнесу у зарубіжних країнах / О.В. Квасниця // Світ фінансів. – 2012. – № 2. – С. 177–187.
22. *Алексеев С.С.* Общая теория права: курс в 2 т. / С.С. Алексеев. – М. : Юрид. лит., 1981. – Т. 1. – 359 с.
23. *Ломакин Б.И.* Разработка прогноза социально экономического развития сельскохозяйственного предприятия / Б.И. Ломакин ; Под ред. Н.В. Рыскина // Саранск : Из-во Мордовского ун-та, 1994. – 120 с.
24. *Труш І.В.* Закон України “Про державну підтримку малого підприємництва” потребує удосконалення // Право України. – 2002. – № 12. – С. 95–98.
25. *Лічак Д.В.* Проблеми визначення поняття “державна підтримка суб’єктів господарювання” / Д.В. Лічак // Актуальні проблеми держави і права. – 2009. – Вип. 50. – С. 403–410.
26. *Барышников Н.Г.* Влияние государственной поддержки на ведение воспроизводственного процесса в сельскохозяйственных организациях / Н.Г. Барышников, Д.Ю. Самыгин, Е.А. Черданцева // Финансы и кредит. – 2011. – № 35. – С. 11–18.
27. *Азьмук Н.А.* Система державної підтримки малого підприємництва / Н.А. Азьмук // Вісник соціально-економічних досліджень. – Одеса : Одеський державний економічний університет, 2006. – Вип. 23. – С. 145–148.
28. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 № 2664 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – № 1. – Ст. 1.

Отримано 22.04.2015